

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е

№ 50531

София, 12.12.2022 г.

В И М Е Т О Н А Н А Р О Д А

Върховният касационен съд на Република България, Гражданска колегия, състав на първо гражданско отделение в закрито съдебно заседание на дванадесети октомври две хиляди двадесет и втора година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА

ЧЛЕНОВЕ: ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА

МИЛЕНА ДАСКАЛОВА

като изслуша докладваното от съдия Т. Гроздева гр.д.№ 1223 по описа за 2022 г. приема следното:

Производството е по реда на чл.288 ГПК.

Образувано е по касационни жалби на Българската държава, представлявана от МРРБ против решение № 10489 от 15.07.2021 г. по в.гр.д.№ 768 от 2019 г. на Софийския апелативен съд, гражданска колегия, 2 състав в следните негови части:

I. Частта, с която частично е отменено решение № 5590 от 22.08.2018 г. по гр.д.№ 3724 от 2011 г. на Софийския градски съд, I-6 състав и вместо него е постановено ново решение за отхвърляне на предявените от Държавата срещу С. Б. С., М. Л. Б. Х., Ф. фон В., А. фор В., О. фон В., С. Е. М. Л., М. Л.-Б. дьо Ш. /последната починала в хода на делото и заместена от наследниците й П. Ф. А. дьо ла Л. М. и Ф. Ж. М. Л.-Б./ и Столична община искове с правно основание чл.108 ЗС за собственост на поземлен имот, находящ се в [населено място], район „Искър“, представляващ парк „Врана“, целият с площ от 992 672 кв.м., съставляващ имот с пл.№ 2731 по кадастралния план на [населено място], м.“Врана“ /имот с пл.№ ..... с площ от 971 300 кв.м. и имот № ..... с площ от 21 372 кв.м. по неodobрения кадастрален план на [населено място]/, нанесен в плана от 2001 г. в кадастрални листове № 630, 631, 654, 655, 674, 675, 693 и 694, при граници на целия имот: юг-[улица], изток- напоително поле и стопанство „Врана“, север- напоително поле и северозапад- дере, ведно с построените в имота сгради: централна сграда на дворец, състояща се от една триетажна и две двуетажни масивни сгради с мазета с обща площ от 2013 кв.м.; масивна сграда, състояща се от два жилищни етажа, гараж на два етажа и телефонна централа с обща застроена площ от 528 кв.м.; горска къща в парка с площ от 64 кв.м.; оранжерии в парка с площ от 729 кв.м.; хамбар с площ от 75 кв.м.; сграда- клуб с площ от 140 кв.м.; масивна сграда- караулка с площ от 64 кв.м.; навес при оранжерии с площ от 180 кв.м.; помпена станция с площ от 48 кв.м.; сграда- склад с площ от 42 кв.м., който имот и сградите в него са нанесени в кадастралната карта и кадастралните регистри на СО, район Искър, [населено място], одобрени със заповед № РД-18-31 от 03.04.2012 г. на Изпълнителния директор на АГКК, съобразно която имотите се индивидуализират по следния начин: поземлен имот с идентификатор ..... с площ от

17. едноетажна сграда с идентификатор ..... със застроена площ от 47 кв.м., с предназначение: друг вид сграда за обитаване, разположена в имот с идентификатор.....;

18. едноетажна сграда с идентификатор ..... със застроена площ от 10 кв.м., с предназначение: друг вид производствена, складова, инфраструктурна сграда, разположена в имот с идентификатор .....

19. едноетажна сграда с идентификатор..... със застроена площ от 10 кв.м., с предназначение: друг вид производствена, складова, инфраструктурна сграда, разположена в имот с идентификатор .....

20. едноетажна сграда с идентификатор ..... със застроена площ от 21 кв.м., с предназначение: друг вид производствена, складова, инфраструктурна сграда, разположена в имот с идентификатор .....

21. едноетажна сграда с идентификатор ..... със застроена площ от 7 кв.м., с предназначение: друг вид производствена, складова, инфраструктурна сграда, разположена в имот с идентификатор .....

22. едноетажна сграда с идентификатор ..... със застроена площ от 231 кв.м., с предназначение: друг вид производствена, складова, инфраструктурна сграда, разположена в имот с идентификатор .....

23. едноетажна сграда с идентификатор 44063.1447.2731.19 със застроена площ от 152 кв.м., с предназначение: друг вид производствена, складова, инфраструктурна сграда, разположена в имот с идентификатор.....;

24. двуетажна сграда с идентификатор ..... със застроена площ от 331 кв.м., с предназначение: еднофамилна жилищна сграда, разположена в имот с идентификатор .....

25. двуетажна сграда с идентификатор ..... със застроена площ от 359 кв.м., с предназначение: еднофамилна жилищна сграда, разположена в имот с идентификатор .....

26. двуетажна сграда с идентификатор..... със застроена площ от 94 кв.м., с предназначение: еднофамилна жилищна сграда, разположена в имот с идентификатор .....

II. Частта, с която е потвърдено решението на Софийския градски съд в частта, с която са отхвърлени исквете на Държавата срещу ответниците С. Б. С. и М. Л. Б. Х. по чл.73 ЗС и чл.86 ЗЗД.

В жалбите се твърди, че решението на Софийския апелативен съд е недопустимо в едната му част и неправилно в останалата, поради нарушение на съдопроизводствените правила и материалния закон и необоснованост- основания за касационно обжалване по чл.281, ал.1, т.2 и т.3 ГПК.

Като основания за допускане на касационното обжалване се сочат чл.280, ал.1, т.1, т.2 и т.3 ГПК и чл.280, ал.2 ГПК в хипотезите на недопустимост и очевидна неправилност на решението. Твърди се, че обжалваното решение е недопустимо в частта, с която е отменено първоинстанционното решение по чл.108 ЗС по отношение на ответниците Ф. фон В., А. фор В., О. фон В., С. Е. М. Л., М. Л.- Б. дьо Ш. /последната починала в хода на делото и заместена от наследниците й П. Ф. А. дьо ла Л. М. и Ф. Ж. М. Л.-Б./ и Столична община и вместо него е постановено въззивно решение за отхвърляне на този иск срещу горепосочените ответници, тъй като тези ответници не са подали въззивна жалба срещу постановеното срещу тях решение на СГС за уважаване на иска по чл.108 ЗС. Недопустимо, според пълномощниците на касатора, било и въззивното решение в частта му, с която е потвърдено първоинстанционното решение по исквете по чл.73, ал.1 ЗС и по чл.86 ЗЗД, тъй като в тази част решението на СГС не е било обжалвано с въззивна жалба от никоя от страните.

В останалата му част се твърди, че въззивното решение следва да бъде допуснато до касационно обжалване поради неговата очевидна неправилност и на основанията на чл.280, ал.1, т.1, т.2 и т.3 ГПК по следните правни въпроси:

1. Отпада ли правното основание за собственост на Държавата и възстановява ли се положението от преди приемане на Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Ф. и Б. и техните наследници- ЗОДСИСБЦ /ДВ, бр.305 от 31.12.1947 г./ с оглед обявяването му за противоконституционен с решение № 12 от 04.06.1998 г. по конст.д.№ 13 от 1998 г. на Конституционния съд на Република България ? Има ли пряк реституционен ефект решение № 12 от 04.06.1998 г. по конст.д.№ 13 от 1998 г. на Конституционния съд на РБ за обявяване на противоконституционност на ЗОДСИСБЦ ? Относимо ли е тълкуването, дадено от Конституционния съд на Република България в т.1 от решение № 3 от 28.04.2020 г. по конст.д.№ 5 от 2019 г. относно темпоралното действие на решенията на Конституционния съд, с които се обявяват за противоконституционни заварените от Конституцията от 1991 г. нормативни актове, към настъпилия през 1947 г. на основание ЗОДСИСБЦ вещно-правен ефект- одържавявянето на имотите ? и Кое е предишното правно положение, което се възстановява, ако се приеме невярната теза, застъпена във въззивното решение, за реституция по силата на конституционното решение ? По тази група въпроси се сочи противоречива съдебна практика в решения № 68 от 14.07.2016 г. по гр.д.№ 6043 от 2015 г. на ВКС, ГК, II г.о. и решение № 15 от 09.06.1998 г. по конст.д.№ 12 от 1998 г. от една страна и решение № 76 от 12.10.2020 г. по гр.д.№ 1475 от 2016 г. на ВКС, ГК, I г.о. от друга.

2. Нормативен или ненормативен е Законът за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Ф. и Б. и техните наследници /ДВ, бр.305 от 31.12.1947 г./ ? Дали този закон е закон във формалния смисъл или ненормативен правен акт ? Дали закон с еднократно действие и закон във формален смисъл са идентични правни понятия ? По тази група въпроси се сочи основанията на чл.280, ал.1, т.1 ГПК /противоречие с решение № 68 от 14.07.2016 г. по гр.д.№ 6043 от 2015 г. на ВКС, ГК, II г.о./, но също и основанията на чл.280, ал.1, т.3 ГПК.

3. При висящ съдебен спор с предмет правоотношения, произтичащи от обявения за противоконституционен закон, и при неприлагане на същия, необходим ли е нарочен акт за уреждане на правните последици, произтеклите от закона преди обявяването на неговата противоконституционност и инвалидизиране ? По този въпрос се сочи основанията на чл.280, ал.1, т.1 и т.2 ГПК /противоречие с решение № 68 от 14.07.2016 г. по гр.д.№ 6043 от 2015 г. на ВКС, ГК, II г.о. и с т.2 от решение № 3 от 28.04.2020 г. по конст.д.№ 5 от 2019 г. на Конституционния съд на Република България/, но също и основанията на чл.280, ал.1, т.3 ГПК.

4. П. за противоконституционен на Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Ф. и Б. и техните наследници от 1947 г. заличава ли правните последици, настъпили от други нормативни актове- в случая от Закона за паметниците на културата и музеите и Закона за държавната собственост ?

5. Какъв е правният характер на Интендантството на Цивилната листа на Негово Величество Царя ? Дали Интендантството е частна гражданско-правна структура с отделна правосубектност или е държавна институция ? По този въпрос се сочи противоречие на решението с решение № 209 от 08.06.2012 г. по гр.д.№ 673 от 2011 г. на ВКС, ГК, I г.о., определение № 449 от 29.07.2016 г. по гр.д.№ 318 от 2016 г. на ВКС, ГК, I г.о., определение № 407 от 17.07.2018 г. по гр.д.№ 4592 от 2017 г. на ВКС, ГК, II г.о., определение № 57 от 08.02.2016 г. по гр.д.№ 6043 от

2015 г. на ВКС, ГК, II г.о. и решение № 68 от 14.07.2016 г. по гр.д.№ 6043 от 2015 г. на ВКС, ГК, II г.о.

6. Интендантството чии интереси защитава и представлява: на монархическата институция и на царя в качеството му на глава на държавата /съгласно чл.5 от Т. конституция/ или на царя в качеството му на частно лице ? По този въпрос се сочи противоречие с решение № 209 от 08.06.2012 г. по гр.д.№ 673 от 2011 г. на ВКС, ГК, I г.о.

7. Когато Интендантството придобива по давност чужди имоти, които са необходими за нормалното функциониране на монархическата институция, за кого ги придобива: за себе си, за Държавата или за Царя ? По този въпрос се сочи основанието на чл.280, ал.1, т.3 ГПК.

8. Може ли Интендантството да придобива по давност частни имоти на бившия цар, след като същият е престанал да бъде цар, но не поради смърт, а поради абдикация ? По този въпрос се сочи основанието на чл.280, ал.1, т.3 ГПК, поради необходимостта да се промени неправилна според пълномощниците на касатора практика на ВКС, обективирана в решение № 76 от 12.10.2020 г. по гр.д.№ 1475 от 2016 г. на ВКС, ГК, I г.о.

9. Може ли съдът да отмени решение и по отношение на необжалвалите обикновени другари на жалбоподателя ? Какъв е видът на порока на въззивното решение при произнасяне без надлежна въззивна жалба и при нарушение на диспозитивното начало ? По този въпрос се сочи противоречие с решение № 322 от 21.10.2013 г. по гр.д.№ 4097 от 2013 г. на ВКС, Тълкувателно решение № 1 от 04.01.2001 г. по гр.д.№ 1 от 2000 г. на ОСГК на ВКС, решение № 109 от 25.03.2014 г. по гр.д.№ 5168 от 2013 г. на ВКС, ГК, IV г.о., решение № 300 от 23.07.2012 г. по гр.д.№ 1366 от 2011 г. на ВКС, ГК, IV г.о., решение № 125 от 15.07.2013 г. по гр.д.№ 14 от 2013 г. на ВКС, ГК, II г.о., решение № 306 от 29.06.2011 г. по гр.д.№ 961 от 2010 г. на ВКС, ГК, I г.о., решение № 19 от 30.05.2011 г. по гр.д.№ 262 от 2010 г. на ВКС, ГК, II г.о., решение № 17 от 30.05.2011 г. по гр.д.№ 110 от 2010 г. на ВКС, ГК, II г.о., решение № 428 от 19.10.2012 г. по гр.д.№ 358 от 2011 г. на ВКС, ГК, IV г.о., решение № 229 от 20.10.2011 г. по гр.д.№ 1465 от 2010 г. на ВКС, ГК, II г.о. решение № 366 от 30.12.2015 г. по гр.д.№ 2874 от 2015 г. на ВКС, ГК, IV г.о. и решение № 528 от 11.06.2010 г. по гр.д.№ 1218 от 2009 г. на ВКС, ГК, I г.о.

10. Каква защита дължи въззивният съд в хипотезата на частично обжалване от част от другарите на осъдително решение по чл.108 от Закона за собствеността ? Може ли въззивният съд да отмени само установителния диспозитив по иска по чл.108 от Закона за собствеността, без да отмени осъдителния диспозитив, срещу който не е подадена жалба ? Може ли въззивният съд да отмени установителния диспозитив по чл.108 от Закона за собствеността и спрямо необжалвалите другари ? Може ли съдът да постанови решение при признание на иска по чл.108 от Закона за собствеността само в установителната му част ? По тази група въпроси се сочи основанието на чл.280, ал.1, т.3 ГПК, като се твърди, че отговорът на въпросите следва да се даде в светлината на разясненията, дадени в т.16 от Тълкувателно решение № 1 от 04.01.2001 г. по гр.д.№ 12 от 2000 г. на ОСГК на ВКС.

11. Длъжен ли е въззивният съд да мотивира решението си, да разгледа възраженията и доводите на страните и да обоснове крайния си акт със събраните по делото доказателства ? По този въпрос се сочи противоречие на обжалваното решение с ППВС № 1 от 13.07.1953 г., Тълкувателно решение № 1 от 04.01.2001 г. по гр.д.№ 1 от 2000 г. на ОСГК на ВКС, Тълкувателно решение № 1 от 09.12.2013 г. по тълк.д.№ 1 от 2013 г. на ОСГК на ВКС, решение № 212 от 01.02.2012 г. по т.д.№ 1106 от 2010 г. на ВКС, ТК, II т.о., решение № 94 от 28.03.2014 г. по гр.д.№ 2623 от 2013 г. на ВКС, ГК, IV г.о., решение № 157 от 08.11.2011 г. по т.д.№ 823 от

2010 г. на ВКС, ТК, II т.о., решение № 344 от 21.09.2012 г. по гр.д.№ 862 от 2011 г. на ВКС, ГК, IV г.о., решение № 127 от 05.04.2011 г. по гр.д.№ 1321 от 2009 г. на ВКС, ГК, IV г.о., решение № 554 от 08.02.2012 г. по гр.д.№ 1163 от 2010 г. на ВКС, ГК, IV г.о. и решение № 194 от 18.06.2013 г. по гр.д.№ 1100 от 2012 г. на ВКС, ГК, IV г.о.

В писмени отговори от 14.12.2021 г. и 03.12.2021 г. ответниците С. Б. С. и М. Л. Б. Х. оспорват касационната жалба. Молят решението на Софийския апелативен съд да не бъде допускано до касационно обжалване и да им се присъдят направените по делото пред ВКС разноски.

В писмен отговор от 30.11.2021 г. пълномощникът на ответника Столична община оспорва жалбата. Моли касационното обжалване на решението на Софийския апелативен съд да не бъде допускано.

Останалите ответници по касационната жалба Ф. фон В., А. фор В., О. фон В., С. Е. М. Л., М. Л.-Б. дьо Ш. /последната починала в хода на делото и заместена от наследниците й П. Ф. А. дьо ла Л. М. и Ф. Ж. М. Л.-Б./ не вземат становище по нея.

Върховният касационен съд на Република България, Гражданска колегия, състав на първо гражданско отделение по допустимостта на жалбите и наличието на основания за допускане на касационното обжалване счита следното: Касационните жалби са подадени от легитимирано лице /ищец по делото/, в срока по чл.283 ГПК и срещу въззивно решение по иск за собственост на недвижими имоти и икове по чл.73 ЗС и чл.86 ЗЗД с цена на исовете над 5 000 лв., което съгласно чл.280, ал.3, т.1 ГПК подлежи на касационно обжалване, при условията на чл.280, ал.1 или ал.2 ГПК.

За да постанови решението си за отхвърляне на предявените от Българската държава срещу С. Б. С., М. Л. Б. Х., Ф. фон В., А. фор В., О. фон В., С. Е. М. Л., М. Л.-Б. дьо Ш. /последната починала в хода на делото и заместена от наследниците й П. Ф. А. дьо ла Л. М. и Ф. Ж. М. Л.-Б./ и Столична община икове с правно основание чл.108 от Закона за собствеността, въззивният съд е приел за установено от фактическа страна, че процесните имоти са идентични с имотите на наследодателя на ответниците- физически лица цар Ф. I по представените по делото актове за собственост /крепостни актове и частни продавателни документи/ и описи преди одържавяването им със Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Ф. и Б. и техните наследници /ДВ, бр.305 от 31.12.1947 г./, както и с имотите, които са били възстановени на наследниците на цар Б. III и отписани от актовете книги за държавни имоти със заповед № РД-57-34 от 23.01.2001 г. на Кмета на Столична община, изменена със заповед № РД-57-513 от 07.08.2001 г. От заключението на повторната съдебно-техническа експертиза се установявало, че поземлените имоти и намиращите се в тях сгради са изцяло идентични с имотите и сградите, описани в акта за държавна собственост № 1208 от 12.04.1989 г., в акта за частна общинска собственост № 443 от 03.11.1999 г., в нотариален акт № ..... от 1928 г., в нотариален акт № ....от 2001 г., в опис и оценка на имотите на Негово Величество Царя, които ще се застраховат при застрахователно дружество „България“ от 28.06.1923 г., в описа на сградите, собственост на бившия цар и държавни, предадени за ползване на дворецовото Интендантство от 01.01.1933 г., в описа на личните имоти, притежание на бившия цар от 1946 г. и в заповедите за деактуване на имотите.

Воззивният съд е приел за неоснователно първото твърдяно от ищеца основание да придобиване на правото на собственост върху процесните имоти- акта за държавна собственост № 1208 от 12.04.1989 г. Прието е, че сам за себе си този акт за държавна собственост не е придобивно основание, а само може да

констатира такова основание за придобиване на собствеността. В случая обаче в акта за държавна собственост въобще не било посочено основание, на което този акт се съставя и на което се приема, че държавата придобива собствеността върху описания в акта имот, а е посочено само, че имотът е одържавен на 12.04.1989 г.

За неоснователно е счетено и второто твърдяно от ищеца основание за придобиване на собствеността върху процесните имоти- защото процесните сгради били построени върху държавна земя, върху която правата на Държавата са били упражнявани от Интендантството на Цивилната листа на Негово Величество Царя, и то за нуждите на Българската държава. Съдът е приел, че от представените по делото документи за собственост се установявало, че процесните поземлени имоти са били собственост на цар Ф. I, който в периода от 1899 г. до 1915 г. с множество прехвърлителни сделки, извършени във формата на крепостни актове, частни продавателни записи и спогодителни протоколи, е закупил отделни имоти, след окрупняването на които е възникнал дворецовият комплекс „Врана“. До 1910 г. разпоредбите на чл.219-220 от ЗЗД /отм./ предвиждали алтернативност на формите за валидност на сделките за прехвърляне на недвижими имоти: с крепостен акт или в писмена форма, като само при спор за собственост между приобретатели от един и същ праводател официалната форма се ползва с предимство. Поради това е прието, че цар Ф. I е придобил валидно от частни лица процесните имоти с представените по делото частни продавателни записи и спогодителни протоколи. Писмените доказателства за придобиването на имотите от цар Ф. I кореспондирали и с показанията на разпитаните по делото свидетели Д., П. и Ш., от които се установявало, че основната част от процесните имоти представлявала бивш чифлик на О. паша, който след Освобождението е станал собственост на хаджи Б. П.; че впоследствие цар Ф. I е закупил чифлика и започнал да изкупува от частни лица и намиращите се в съседство на този чифлик места.

Поради това, съдът е приел, че Държавата не е доказала, че поземлените имоти са били държавна собственост. Освен това не е доказала и твърдението си, че намиращите се в имотите сгради са били изградени със средства от държавния бюджет през периода от 1903 г. до 1914 г. /в този период са били построени старият и новият дворец, първоначално като ловна хижа и вилен имот, а впоследствие като резиденция на царското семейство/, за да се приложи по отношение на тях разпоредбата на чл.78 от действащия към онзи момент Закон за имуществата, собствеността и сервитутите. В този период е действал Законът за отчетността по бюджета /обн.ДВ, бр.69 от 28.03.1903 г./, при режима на който перата по държавния бюджет са били посочвани изрично по предназначение, а отчетниците по бюджета /т.е. разпоредителите с бюджетни средства/ са били изброявани изчерпателно в Приложенията към закона. От съдържанието на бюджетите за периода 1903 г.-1912/1914 г. се установявало, че Държавата не е предоставяла каквито и да било средства за строителството на двореца „Врана“. От съдържанието на всички следващи бюджети /от 1913 г. до 1946 г./ отново не се установявало Държавата да е предоставяла средства за построяване, стопанисване или поддръжка на двореца „Врана“. Поради това и след като е взел предвид показанията на свидетелите Д., П., Г. и Ш. съдът е приел, че дворецът „Врана“ е бил изграден с лични средства на цар Ф. I: средства от неговата цивилна листа, включващи ежегодно отпусканите средства като заплата/възнаграждение на монарха; средства, дарени от майка му княгиня К. и средства от получен личен заем от руското правителство. Последното се доказвало и от представената по делото разписка от 02.09.1912 г., подписана лично от цар Ф. I, че е получил сумата 3 млн.франка заем от руското правителство, който заем е гарантиран с личното имение на Царя във Врана и други недвижими имоти. От писмо от 12/25.11.1911 г.

на посланик А.Н. до заместник министъра на външните работи на Русия се установявало, че причината царят да иска заем от руското правителство била неговата задлъжнялост към БНБ с повече от 2 млн. франка, поради това че „е накупил и настроил в България прекалено много“. Според съда, това писмо доказвало, че заемът от руското правителство е бил необходим на царя, за да „рефинансира“ извършеното от него строителство на двореца „Врана“ и други имоти.

За неоснователни са приети доводите на пълномощниците на ищеца, че процесните сгради са били построени от Българската държава за нуждите на Държавата и били собственост на Държавата, тъй като владението върху тях се упражнявало от Интендантството на Цивилната листа на Негово Величество Царя. Дори и строителството на сградите да е било извършено от Интендантството, тези сгради не са станали държавна собственост при положение, че теренът е бил лична собственост на Царя и средствата за построяването на сградите също са били негови лични, а не държавни средства.

Съдът не е взел предвид представения по делото нотариален акт за собственост от 1928 г. на името на Интендантството, тъй като същият не е бил подписан от нотариус и като такъв нямал никакво правно значение.

Относно придобитото със средства от Цивилната листа на Негово Величество Царя въззивният съд е приел, че то е лична собственост на царя, когато е придобито от средства по Глава 1 от разходната част на бюджета от 1944 г. /предоставени от Държавата средства за заплата на царя и доходи от личните недвижими имоти на царя/, но не и средства по Глава 2А и 2Б от разходната част на бюджета, които са държавни /лични разходи за заплати и надници на персонала при царския двор и веществени разходи за пътешествия, канцеларски материали, доставка на мебели и покъщнина, поддържане на паркове и градини и разходи за поддържане на държавните дворци в С. и Е./.

Относно института на Интендантството въззивният съд е приел, че съгласно пар.3 от Правилника за Цивилната листа „Интенданството е гражданският институт, представляващ интересите на двора“. Поради това Интендантството фигурирало във всички правни актове /съдебни решения, нотариални актове, договори и др./, които касаели личните имуществени отношения на Царя. Царят не би могъл да бъде страна лично /нито пък да участва в друго процесуално качество/ не само в съдебните, но и в нотариалните производства. Поради това в по-ранните години от развитието на Третата българска държава участието на Царя в нотариалните производства по издаване на нотариални актове за негови лични имоти е било извършвано чрез представител- най-често интендантът на двора или личния адютант на монарха. По-късно се формирало разбирането, че Интендантството следва да фигурира в правните актове, които касаят личните интереси на монарха, по който начин бил съставен и представения по делото нотариален акт № 328 от 1928 г., в който акт като собственик по давностно владение е признато Интендантството на Цивилната листа на Негово Величество Царя. Интендантството се явявало другото „аз“ /alter ego/ на монарха, което го замества и чрез което той участвал в гражданския оборот, в съдебните и нотариалните производства. От процесуална гледна точка Интендантството действало като своеобразен „процесуален субституент“ на царя, поради невъзможността Царят лично да участва в гражданския оборот и да бъде страна в съдебни и нотариални производства. Затова, според въззивния съд, имуществата, придобити от Интендантството, са имуществата, придобити в собственост на царя, защото Интендантството действа по изричната разпоредба на Правилника за Цивилната листа за защита интересите на царя, а не за защита интересите на

Държавата. В подкрепа на този извод на съда бил и представеният по делото опис на личните имоти, притежание на бившия цар, от 24.09.1946 г., в който било направено ясно разграничение между личните имоти на царя и имотите, които държавата е предоставила на царя само за ползване. В този опис като лични имоти на царя са описани и имоти, които са били придобити с актове на името на Интендантството. От това следвало, че Интендантството е управлявало и стопанисвало както частните имоти на царя, така и тези държавни имоти, които са били предоставени на царя от Държавата за ползване. Поради това и с оглед разпоредбата на чл.11 от Закона за давността /отм./ Интенданството не е можело да придобие по давност стопанисваните от него имоти на царя.

По третото твърдяно от ищеца придобивно основание /за придобиване на процесните имоти *ex lege*, по силата на Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Ф. и Б. и на техните наследници от 1947 г./ въззивният съд е приел, че горепосоченият закон е имал пряко отчуждително действие в полза на Държавата, като придобивното основание на Държавата било деривативно: Държавата е придобила само тези имоти, които са били собственост на семействата на бившите царе Ф. I и Б. III и на техните наследници. С оглед съдържанието и правните си последици този закон наподобявал много повече индивидуален административен акт /от вида на отчуждителните административни актове/, отколкото нормативен акт, съдържащ общи правила за поведение, адресирани към неограничен кръг правни субекти. Поради това от датата на влизане в сила на този закон до отмяната му през 1998 г. Държавата се е легитимираща като собственик на процесните имоти на основание закона. След обявяване на противоконституционността на този закон с решението на Конституционния съд № 12 от 04.06.1998 г., като закон с еднократно действие, този закон е невалиден от датата на влизане в сила на Конституцията от 1991 г. /т.1 от решение № 3 от 28.04.2020 г. по конст.д.№ 5 от 2019 г. на Конституционния съд/.

Не на последно място, съдът е приел, че процесните имоти не са сред посочените в чл.18, ал.1 от Конституцията на РБ имоти, които са изключителна държавна собственост; не са обявени и за публична държавна собственост със закон или с акт на МС след влизане в сила на решението на КС № 12 от 1998 г.; не са предоставени на ведомство за осъществяване на неговата функция, нито имат национално значение по смисъла на чл.2, ал.2, т.5 ЗДС. В хипотези, при които правните последици на определено придобивно основание са настъпили, но впоследствие самото придобивно основание е отречено, действал принципът за възстановяване на предишното правно положение. Нарочен акт за възстановяване на това положение не бил необходим. Такъв акт би бил необходим само ако актът, въз основа на който Държавата е придобила собствеността, продължава да действа, а в случая Законът за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Ф. и Б. и на техните наследници от 1947 г. вече не е бил действащ към 1998 г. Поради това обстоятелството, че преди решението на КС от 1998 г. имотите са имали статут на публична държавна собственост, не променя правния извод на съда за възстановяване на правното положение от преди приемане на обявения за противоконституционен закон от 1947 г.

I. Предвид твърденията на касатора и вероятността въззивното решение да е недопустимо, на основание чл.280, ал.2 ГПК следва да се допусне касационно обжалване на решението на Софийския апелативен съд в следните две негови части:

1. Частта, с която въззивният съд е отменил първоинстанционното решение в частта му по иска с правно основание чл.108 ЗС спрямо ответниците Ф. фон В., А.

фор В., О. фон В., С. Е. М. Л., М. Л.-Б. дьо Ш. /последната починала в хода на делото и заместена от наследниците й П. Ф. А. дьо ла Л. Мирлес и Ф. Ж. М. Л.-Байй /в неговата установителна част/ и спрямо Столична община изцяло /в неговата установителна и осъдителна част/ и вместо това е постановил решение за отхвърляне на иска по чл.108 ЗС спрямо тези ответници, които не са подали въззивна жалба срещу първоинстанционното решение и са обикновени, а не необходими другари на подалите въззивната жалба ответници С. С. и М. Л. Х. и

2. Частта, с която въззивният съд е потвърдил първоинстанционното решение в частта му за отхвърляне на предявените от Държавата против С. Б. С., М. Л. Б. Х. и Столична община искиове с правно основание чл.73, ал.1 ЗС и чл.86 ЗЗД, спрямо която част от първоинстанционното решение никоя от страните не е подала въззивна жалба.

II. В останалата част на въззивното решение /частта, с която е отхвърлен искът по чл.108 ЗС, предявен от Държавата против С. С. и М. Л. Х./ касационното обжалване не следва да се допуска, поради следното:

Първата, втората, третата и четвъртата група поставени въпроси обобщено се свеждат до това какво е правното действие на решение № 12 от 04.06.1998 г. по конст.д.№ 13 от 1998 г. на Конституционния съд на РБ за обявяване на противоконституционност на Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Ф. и Б. и техните наследници- ЗОДСИСБЦ /ДВ, бр.305 от 31.12.1947 г./- дали въз основа на това решение на КС автоматично се възстановява правото на собственост на наследниците на бившите царе Ф. I и Б. III или е необходим нарочен акт на Народното събрание за уреждане последиците от решението на КС от 1998 г.

Отговор на този обобщен въпрос е даден в решение № 76 от 12.10.2020 г. по гр.д.№ 1475 от 2016 г. на ВКС, ГК, I г.о., което се споделя изцяло от настоящия състав на ВКС. В това решение, което е постановено по аналогичен казус /по иска на Държавата срещу наследниците на цар Ф. I за други техни имоти, одържавени по Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Ф. и Б. и техните наследници/, съставът на ВКС е съобразил приетото в решение № 3 от 28.04.2020 г. по конст.д.№ 5 от 2019 г. на Конституционния съд на РБ, че тъй като правните последици на ненормативните правни актове /закони във формален смисъл/ се пораждаат веднъж в правния мир, постановеното след пораждането на тези правни последици решение на Конституционния съд за обявяване на тяхната противоконституционност не може да въздейства върху тези актове по начина, предвиден в разпоредбата на чл.151, ал.2, изр.3 от Конституцията. Обявените за противоконституционни ненормативни правни актове, чийто правни последици са настъпили, са невалидни от момента на приемането или издаването им, а ако тези актове са приети преди Конституцията от 1991 г., невалидността им настъпва от момента на влизане в сила на тази Конституция, тъй като само по този начин може да се гарантира върховенството на Конституцията. Поради това за конкретния случай е прието, че след обявяване на Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Ф. и Б. и техните наследници- ЗОДСИСБЦ /ДВ, бр.305 от 31.12.1947 г./ за противоконституционен с решение № 12 от 04.06.1998 г. по конст.д.№ 13 от 1998 г. на Конституционния съд на РБ, се възстановява правното положение от преди приемането на противоконституционния закон, без да е необходимо издаването на нарочен акт на Народното събрание за уреждане на правните последици от решението на Конституционния съд от 1998 г. Нарочен акт за възстановяване на предишното правно положение би бил необходим само ако актът, въз основа на който Държавата е придобила собствеността, продължава да действа, какъвто не е

случая със Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Ф. и Б. и техните наследници. Обстоятелството, че в един момент имотите са имали статут на публична държавна собственост, не може да промени извода за настъпила след решението на Конституционния съд от 1998 г. реституция на предишното правно положение.

Действително, различен отговор на тези въпроси е даден в решение № 68 от 14.07.2016 г. по гр.д.№ 6043 от 2015 г. на ВКС, ГК, първо г.о., но следва да се има предвид, че това решение е постановено преди решението на Конституционния съд по конст.д.№ 5 от 2019 г. и поради това не е съобразено с него. След постановяването на решението на Конституционния съд по конст.д.№ 5 от 2019 г., практиката на ВКС, обективизирана в решението по гр.д.№ 6043 от 2015 г., е изоставена като противоречаща на това решение на КС.

В третото постановено по аналогичен казус решение № 209 от 08.06.2012 г. по гр.д.№ 673 от 2011 г. на ВКС, ГК, първо г.о. няма произнасяне по тези поставени въпроси, поради което и няма противоречие между това решение на ВКС и обжалваното решение.

В обобщение, тъй като приетото в обжалваното решение на Софийския апелативен съд напълно съответства на приетото в решение № 3 от 28.04.2020 г. по конст.д.№ 5 от 2019 г. на Конституционния съд на РБ и на съобразената с това решение на КС практика на ВКС /решение № 76 от 12.10.2020 г. по гр.д.№ 1475 от 2016 г. на ВКС, ГК, I г.о./ по тази група въпроси, не са налице основанията на чл.280, ал.1, т.1 и т.2 ГПК за допускане на касационното обжалване. След постановяване на тази практика на ВКС не са настъпили изменения в законодателството или в обществените условия, които да налагат промяна на практиката, поради което не е налице и основанийето на чл.280, ал.1, т.3 ГПК.

Петата група поставени въпроси и шестият поставен въпрос обобщено се отнасят до правния статут на Интендантството на Цивилната листа на Негово Величество Царя. Тези въпроси не са правни въпроси, които биха могли да обусловят допускане на касационното обжалване, макар по тях в решението на въззивния съд да са изложени съображения. Това е така, тъй като отговорите на тези въпроси не са от значение за разрешаване на процесния спор за собственост между Държавата и наследниците на цар Ф. I: защото видно от представените от ответниците крепостни актове, нотариални актове, продавателни записи, договори и др. документи за собственост, по нито един от тях Интендантството на Цивилната листа на Н.В.Царя не е посочено като купувач на имотите. В тях за купувач е посочен лично княз/цар Ф. I, чрез негов представител. Единствено констативният нотариален акт № ..... от 1928 г. е издаден на името на Интендантството, но както първоинстанционният, така и въззивният съд не са основали решението си на този нотариален акт, предвид факта, че този нотариален акт не е бил подписан от нотариус.

Седмият и осмият поставени въпроси се отнасят до правната възможност Интендантството на Цивилната листа на Н.В.Царя да владее и придобива по давност частни имоти на Царя. Тези въпроси също не могат да обусловят допускане на касационно обжалване на решението, тъй като не са обусловили изводите на съда в обжалваното решение: В него няма произнасяне по тези въпроси, а и въззивният съд не е дължал произнасяне по тях, тъй като до приключване на първоинстанционното дело процесуалните представители на Държавата не са заявили като основание за придобиване на процесните имоти от Държавата давностно владение, осъществявано от Интендантството на Цивилната листа на Н.В.Царя в полза на Държавата в периода от абдикацията на цар Ф. I през 1918 г. до приемането на Закона от 1947 г. А и по делото липсват каквито и да е

доказателства Интендантството да е владяло процесните имоти през горепосочения период. Напротив, събрани са доказателства, че процесните имоти са представлявали и са се ползвали непрекъснато като лятна резиденция от цар Ф. I и неговото семейство, а след неговата абдикация- от цар Б. III и неговото семейство.

Деветата и десетата група поставени въпроси касаят допустимостта на въззивното решение по други иски: исковите на Държавата срещу Ф. фон В., А. фор В., О. фон В., С. Е. М. Л., М. Л.-Б. дьо Ш. /последната починала в хода на делото и заместена от наследниците й П. Ф. А. дьо ла Л. М., Ф. Ж. М. Л.-Б. и срещу Столична община, в която част се допуска касационното обжалване на решението на Софийския апелативен съд на основание чл.280, ал.2 ГПК поради съмнение за неговата допустимост. Въпросите обаче са напълно неотнормими към решението в частта му, касаеща иска за собственост, предявен от Държавата срещу С. С. и М. Л. Х., поради което не биха могли да бъдат основание за допускане на касационното обжалване на решението на Софийския апелативен съд в тази му част.

По единадесетия поставен въпрос /Дължен ли е въззивният съд да мотивира решението си, да разгледа възраженията и доводите на страните и да обоснове крайния си акт със събраните по делото доказателства ?/ няма противоречие между обжалваното решение и посочената практика на ВКС /ППВС № 1 от 13.07.1953 г., Тълкувателно решение № 1 от 04.01.2001 г. по гр.д.№ 1 от 2000 г. на ОСГК на ВКС, Тълкувателно решение № 1 от 09.12.2013 г. по тълк.д.№ 1 от 2013 г. на ОСГК на ВКС, решение № 212 от 01.02.2012 г. по т.д.№ 1106 от 2010 г. на ВКС, ТК, II т.о., решение № 94 от 28.03.2014 г. по гр.д.№ 2623 от 2013 г. на ВКС, ГК, IV г.о., решение № 157 от 08.11.2011 г. по т.д.№ 823 от 2010 г. на ВКС, ТК, II т.о., решение № 344 от 21.09.2012 г. по гр.д.№ 862 от 2011 г. на ВКС, ГК, IV г.о., решение № 127 от 05.04.2011 г. по гр.д.№ 1321 от 2009 г. на ВКС, ГК, IV г.о., решение № 554 от 08.02.2012 г. по гр.д.№ 1163 от 2010 г. на ВКС, ГК, IV г.о. и решение № 194 от 18.06.2013 г. по гр.д.№ 1100 от 2012 г. на ВКС, ГК, IV г.о./.

Напротив, напълно в съответствие с тази практика на ВКС в обжалваното решение въззивният съд е изложил мотиви по всички доводи за неправилност на първоинстанционното решение, съдържащи се във въззивните жалби, произнесъл се е по всички относими към тези доводи доказателства и възражения на страните, включително и по доводите в отговорите на въззивните жалби.

Не отговаря на данните по делото твърдението, че въззивният съд не се е произнесъл по възражението за липсата на идентичност между претендираните с исковата молба имоти с идентификатори ..... и ..... и имотите по представените документи за собственост /нотариални актове, крепостни актове, продавателни записи, договори и др./ и че не е посочил на кои конкретни доказателства е основал извода си за идентичност и защо не дава вяра на заключението на съдебно-техническата експертиза за липса на такава идентичност. Видно от мотивите на въззивното решение /стр.13 и 14 от него/, въззивният съд е обсъдил събраните по делото писмени доказателства и експертизи за идентичността на имотите по исковата молба и по представените документи за собственост. Отчетено е от съда, че доколкото Държавата твърди, че е придобила процесните имоти на основание Закона за обявяване държавна собственост имотите на семействата на бившите царе Ф. и Б. и техните наследници- ЗОДСИСБЦ /ДВ, бр.305 от 31.12.1947 г./, констатираното от вещото лице несъответствие в площта на имотите по исковата молба и по представените документи за собственост на цар Ф. I би могло да бъде само още едно основание за отхвърляне на предявения от Държавата иск за собственост. Отчетено е и че по делото Държавата не е доказала каквото и да било друго основание за придобиването на процесните имоти.

Липсата на мотиви във въззивното решение относно правните последици на абдикацията по отношение на прехвърляне на собствеността на абдикирания цар Ф. I към новия монарх и негов син цар Б. III не обуславя приложното поле на чл.280, ал.1 ГПК, тъй като този въпрос не е от значение за конкретното дело: защото предмет на делото е дали Държавата е собственик на процесните имоти, а не кои от ответниците са собственици на тези имоти към настоящия момент /всички наследници на цар Ф. I или само наследниците на неговия син цар Б. III/.

Предвид на всичко гореизложено не са налице основания по чл.280, ал.1, т.1, т.2 или т.3 ГПК за допускане на касационното обжалване на решението на Софийския апелативен съд по иска за собственост на Държавата срещу С. С. и М. Л. Х.

Не са налице и основанията по чл.280, ал.2 ГПК за служебно допускане на касационното обжалване на решението в тази част. Няма вероятност решението в тази част да е нищожно или недопустимо, тъй като същото е постановено от съд в надлежен състав; в пределите на правораздавателната власт на съда; изготвено е в писмен вид и е подписано; изразява волята на съда по начин, от който може да се изведе нейното съдържание; постановено е по редовна искова молба и въззивни жалби и по предявения иск с правно основание чл.108 ЗС, без да са били налице процесуални пречки за разглеждането на този иск.

Решението в тази част не е и очевидно неправилно: То не е постановено нито в явно нарушение на материалния или процесуалния закони /такова нарушение, което да е довело до приложение на законите в техния обратен, противоположен смисъл/, нито извън тези закони /въз основа на несъществуваща или несъмнено отменена правна норма/, нито е явно необосновано с оглед правилата на формалната логика. За да постави решението си, съдът е приложил относимите към спора норми на Закона за собствеността, Закона за имуществата, собствеността и сервитутите /отм./, Закон за отчетността по бюджета /отм./, Правилника за Цивилната листа на Н.В.Царя и ГПК, в действащите им редакции и съобразно с техния точен смисъл. Изводите, до които е достигнал съдът, не са в противоречие с правилата на формалната логика и в този смисъл не са явно необосновани.

Неоснователно е искането на пълномощника на касатора за спиране на делото и за предлагане на ОСГК на ВКС по реда на чл.292 ГПК да постанови тълкувателно решение по следните въпроси:

1. Наличието на правовъзстановително действие, респ. на реституционен ефект на решенията на Конституционния съд, с които се обявява за противоконституционен закон с еднократно действие ?

2. Относно правната характеристика на ЗОДСИСБЦ с оглед на неговия нормативен или ненормативен характер?

3. Относно необходимостта на акт от органа, издал противоконституционния закон, който да уреди правните последици, произтекли с приемането му?

4. Относно правния статут на Интендантството и дали същото действа като представител на Царя или като самостоятелна държавна институция?

По първите три въпроса, както бе посочено и по-горе в настоящото определение, няма противоречие в съдебната практика, постановена след решението на Конституционния съд № 3 от 28.04.2020 г. по конст.д.№ 5 от 2019 г., което решение е постановено по искане на състав на ВКС по аналогично на настоящото дело и в което решение е дадено задължително тълкуване на Конституцията относно темпоралното действие на закони, които са обявени за противоконституционни. Четвъртият поставен въпрос също не налага спиране на настоящото дело и сезиране на ОСГК на ВКС за постановяване на тълкувателно решение, тъй като този въпрос е напълно неотносим към настоящото дело- защото

купувач по всички представени по настоящото дело документи за собственост е лично Ц./К. Ф. I, а не Интендантството на Цивилната листа на Н.В.Царя.

По изложените съображения съставът на Върховния касационен съд на РБ, Гражданска колегия, първо отделение

О П Р Е Д Е Л И:

ОСТАВЯ БЕЗ УВАЖЕНИЕ искането на касатора за спиране на настоящото дело и за предлагане на ОСГК на ВКС да постанови тълкувателно решение по следните въпроси:

1. Наличието на правовъзстановително действие, респ. на реституционен ефект на решенията на Конституционния съд, с които се обявява за противоконституционен закон с еднократно действие?

2. Относно правната характеристика на ЗОДСИСБЦ с оглед на неговия нормативен или ненормативен характер?

3. Относно необходимостта на акт от органа, издал противоконституционния закон, който да уреди правните последици, произтекли с приемането му?

4. Относно правния статут на Интенданството и дали същото действа като представител на Царя или като самостоятелна държавна институция?

ДОПУСКА касационно обжалване на решение № 10489 от 15.07.2021 г. по в.гр.д.№ 768 от 2019 г. на Софийския апелативен съд, гражданска колегия, 2 състав в следните негови части:

1. Частта, с която въззивният съд е отменил първоинстанционното решение № 5590 от 22.08.2018 г. по гр.д.№ 3724 от 2011 г. на Софийския градски съд, I-б състав в частта му по иска с правно основание чл.108 ЗС спрямо ответниците Ф. фон В., А. фор В., О. фон В., С. Е. М. Л., М. Л.-Б. дьо Ш. /последната починала в хода на делото и заместена от наследниците й П. Ф. А. дьо ла Л. М., Ф. Ж. М. Л.-Б. /в неговата установителна част/ и спрямо Столична община изцяло /в неговата установителна и осъдителна част/ и вместо това е постановил решение за отхвърляне на иска по чл.108 ЗС спрямо горепосочените ответници;

2. Частта, с която въззивният съд е потвърдил първоинстанционното решение № 5590 от 22.08.2018 г. по гр.д.№ 3724 от 2011 г. на Софийския градски съд в частта му за отхвърляне на исковете на Държавата против С. Б. С., М. Л. Б. Х. и Столична община с правно основание чл.73 ЗС и чл.86 ЗЗД и

3. Частта за присъдените разноски.

НЕ ДОПУСКА касационно обжалване на решение № 10489 от 27.07.2021 г. по в.гр.д.№ 768 от 2019 г. на Софийския апелативен съд, гражданска колегия, 2 състав в останалата му част, с която е отхвърлен искът с правно основание чл.108 ЗС, предявен от Държавата против С. Б. С. и М. Л. Б. Х..

Делото да се докладва на Председателя на отделението за насрочването му за разглеждане в открито съдебно заседание.

Определението е окончателно и не подлежи на обжалване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: 1.

2.